

**Dezvoltarea resurselor informaționale
la Biblioteca Științifică Medicală USMF “Nicolae Testemițanu”
(1945-2015)**

Elizaveta VEDEAN,
director adjunct Biblioteca Științifică Medicală
Irina GANGAN,
șef secție Prelucrare Analitico-Sintetică a Documentelor

Patrimoniul de bază al unei instituții infodocumentare îl constituie resursele informaționale și documentare pe care le deține. Dezvoltarea resurselor informaționale de profil medical și farmaceutic a fost o preocupare prioritară, constantă a Bibliotecii Științifice Medicale de-a lungul timpului. Politica de dezvoltare a resurselor informaționale este orientată spre asigurarea informațională și documentară a proceselor de instruire și cercetare realizate în cadrul USMF „Nicolae Testemițanu”.

În evoluția celor 70 de ani de activitate Biblioteca Științifică Medicală a acumulat un tezaur informațional remarcabil în domeniul medicinei și farmacologiei – circa 900.000 publicații: cărți, reviste, teze de doctor, autoreferate etc.

Biblioteca Științifică Medicală și-a început activitatea în anul 1945 cu o colecție de 12 mii de cărți, moștenite de la biblioteca Institutului de Medicină din Kislovodsk, care a stat la baza constituirii Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi USMF „Nicolae Testemițanu”).

Sarcina de bază a Bibliotecii era asigurarea tuturor disciplinelor de studiu cu manuale și alte materiale didactice. Administrația Bibliotecii și a Institutului au conștientizat importanța dezvoltării unei colecții adecvate profilului Institutului, capabilă să satisfacă cerințele informaționale ale cadrelor didactice, cercetătorilor științifici și studenților. Pentru dezvoltarea colecțiilor au început să fie alocate resurse financiare considerabile: în anul 1946 (primul an de activitate deplină a Bibliotecii) pentru procurarea cărților s-au alocat 200 mii de ruble, ceea ce constituia 2,3% din suma totală alocată Institutului de Stat de Medicină din Chișinău. În următorul an, 1947, pentru dezvoltarea colecțiilor au fost alocate 150 mii de ruble. Timp de doi ani colecțiile Bibliotecii s-au mărit de 4 ori. Conform unei note informative din arhiva Bibliotecii, la sfârșitul anului 1947 Biblioteca Institutului de Medicină din Chișinău deținea deja 48190 publicații. Din numărul total de publicații, 31243 exemplare erau cărți, dintre care 27655 - în limba rusă. Din punct de vedere al conținutului, 5057 documente erau din domeniul social-economic, 11208 erau publicații științifico-medicale, 1312 – literatură artistică, 300 - din alte domenii. Din numărul total de documente, manualele constituiau 20,3%, sau 9778 exemplare. Biblioteca era abonată la 27 titluri de ediții periodice medicale (în medie câte 2 exemplare); 12 titluri de reviste științifice; 12 titluri de reviste cu conținut social-politic și artistic și 4 titluri de reviste teoretico-politice.

Pe parcursul anilor politica de dezvoltare a colecțiilor Bibliotecii a evoluat în funcție de necesitățile informaționale ale utilizatorilor, modificările intervenite în procesul didactic al USMF, disponibilitatea resurselor financiare, cerințele impuse de dezvoltarea socială și economică a țării. De exemplu, la începutul anilor '60 Nicolae Testemițanu, director al Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, de numele căruia sunt legate multe proiecte și realizări importante pentru Alma Mater, a pus temelia instruirii studenților băștinași în limba maternă, pledând pentru pregătirea cadrelor autohtone de înaltă calificare în domeniul medicinei. Direcția prioritară a Bibliotecii a devenit completarea colecțiilor cu carte medicală în limba română, obiectiv greu de realizat în perioada respectivă. Parțial problema a fost soluționată datorită publicațiilor medicale în limba română primite, prin schimb de publicații, de la instituțiile de învățământ superior din România.

Schimbul de publicații a constituit o sursă importantă de completare a colecțiilor Bibliotecii. Acest proces se realiza în conformitate cu ordinul nr. 143/727 din 21 decembrie 1956 al Ministerului Ocrotirii Sănătății al URSS ”Cu privire la expedierea lucrărilor și culegerilor în instituțiile de învățământ superior și științifice” (О посылке трудов и сборников в высшие учебные и научные заведения). În anii '60 Biblioteca efectua schimb gratuit de publicații cu 78 de biblioteci universitare și instituții științifice de profil medical din URSS și 17 biblioteci din țările socialiste: România, Cehoslovacia, Bulgaria, Polonia, Cuba și altele. Iar la sfârșitul anilor '80 numărul bibliotecilor partenere era deja 137. Biblioteca își onora obligațiunile de partener, expediind anual un număr

considerabil de publicații ale cadrelor didactice și științifice ale Institutului de Stat de Medicină din Chișinău.

În anul 1962 Biblioteca a avut ca sarcină prioritară completarea colecțiilor, în regim de urgență, cu carte didactică pentru disciplinele de limbi străine, ca urmare a Hotărârii Consiliului de Miniștri al URSS din 27 mai 1961 "Cu privire la îmbunătățirea procesului de studiere a limbilor străine" și ordinului emis de Ministerul Ocrotirii Sănătății al RSSM în anul 1962 "Cu privire la introducerea studierii obligatorii a limbilor străine, în volum de 240 de ore, la toate facultățile Institutului de Stat de Medicină din Chișinău".

În anii '70 a luat amploare progresul științific în toate domeniile. Statul investea mijloace importante pentru susținerea cercetărilor științifice. O contribuție substanțială la dezvoltarea științei medicale au adus-o cadrele didactice și științifice ale Institutului de Stat de Medicină din Chișinău. În acest context, rolul Bibliotecii a fost, în primul rând, să ofere acoperire informațională activității de cercetare științifică, dezvoltând colecțiile, inclusiv cu literatură științifică recentă.

O strategie importantă de dezvoltare a colecțiilor a fost inițiată în anii 1976-1989, care implica: evaluarea colecțiilor actuale prin analiza utilizării acestora, determinarea capacității de acoperire informațională a disciplinelor de studiu (fișierul dotării cu manuale), analiza permanentă a bibliografiilor obligatorii pentru fiecare disciplină din cadrul facultăților, a planurilor instituționale de cercetare științifică, colaborarea cu cadrele didactice, lucrul cu dezideratele (cererile neonorate), monitorizarea pieței editoriale etc.

Completarea sistematică a colecțiilor Bibliotecii cu publicații noi a determinat sporirea calității servirii și satisfacerea necesităților informaționale ale utilizatorilor. Dezvoltarea colecțiilor în perioada respectivă se realiza prin recepționarea exemplarului obligatoriu de la Camera Unională a Cărții a URSS, recepționarea publicațiilor de la Colectorul republican de cărți (conform comenzilor trimise din timp, în urma consultării planurilor editoriale), achiziționarea din librăriile locale, schimbul de publicații, abonarea, donațiile. La sfârșitul anului 1989 colecțiile Bibliotecii au atins cifra de 871848 exemplare. Trebuie menționat faptul că o bună parte din colecții era puternic politizată, Biblioteca fiind obligată să se implice activ în educația ideologică a populației.

După 1989 a urmat o etapă novatoare în istoria Bibliotecii, de restructurare, de schimbări esențiale și de realizare a unor proiecte de dezvoltare. Modernizarea proceselor de instruire și cercetare medicală în Universitate, alinierea la standardele educaționale contemporane au determinat Biblioteca să aplice un management eficient în activitatea sa, direcțiile prioritare devenind dezvoltarea colecțiilor de documente, utilizarea tehnologiilor informaționale moderne în conformitate cu cerințele de informare și documentare ale beneficiarilor.

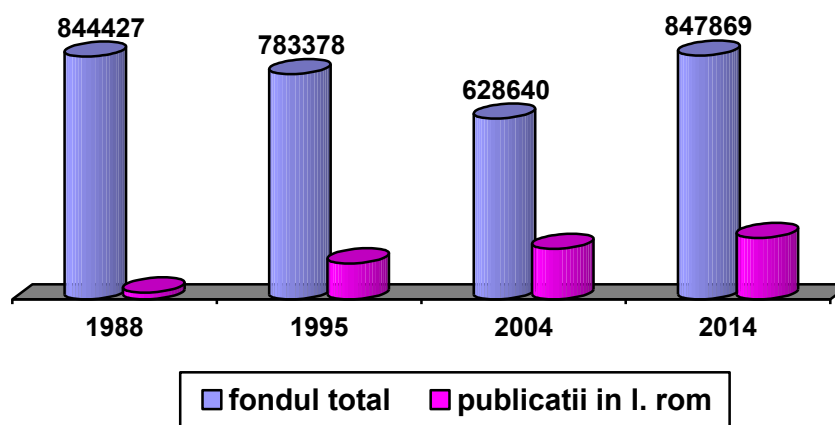
În noul context politic, a apărut necesitatea revizuirii, depolitizării și actualizării conținutului colecțiilor. În perioada 1990-2002 din colecțiile Bibliotecii au fost excluse circa 45 mii de publicații perimate. S-a modificat mult structura colecțiilor Bibliotecii după conținut. Dacă în anul 1990 publicațiile cu caracter social-politic și diverse constituiau 48% din fondul total de documente, în 2004 s-au redus până la 13%, colecțiile fiind completate preponderent cu carte medicală.

Trecerea de la grafia chirilică la cea latină și decretarea limbii române ca limbă de stat au determinat necesitatea asigurării proceselor de studiu și cercetare cu publicații în limba română. Completarea colecțiilor cu publicații medicale în limba română a fost una din cele mai dificile probleme de soluționat. Numărul de publicații în limba română existente în Bibliotecă era insuficient pentru asigurarea informațională a procesului de instruire. Profesorii de la catedre au început să elaboreze materiale didactice în limba română. O parte din manualele de bază pentru unele discipline au fost traduse din limba rusă. La completarea colecțiilor au contribuit mult donațiile de carte oferite de fundația SOROS și bibliotecile universităților de medicină din România: UMF "Carol Davila", București; UMF "Iuliu Hațieganu", Cluj-Napoca; UMF din Târgu-Mureș; UMF "Gr.T. Popa", Iași și altele.

Treptat s-au produs schimbări esențiale în componența lingvistică a colecțiilor Bibliotecii. De exemplu, în anul 1988 fondul de carte în limba română alcătuia doar 2,8% (23610 ex. în limba română din fondul total de 844427 ex.), în 1995 acest indice a atins 16% (124768 ex. în limba română din fondul total de 783378 ex.), în anul 2004 – deja 28% (175648 ex. în limba română din fondul total de 628640 ex.). În anul 2014 publicațiile în limba română constituiau 25,2%, adică 213656 ex. din numărul total de 847869 ex. Indicele dat a fost în descreștere, deoarece numărul total de publicații s-a mărit esențial în urma comasării Bibliotecii USMF "Nicolae Testemițanu" cu Biblioteca Științifică

Republicană Medicală. Începând cu anul 2003, printre direcțiile prioritare de dezvoltare a resurselor informaționale ale Bibliotecii se număra completarea colecțiilor cu publicații în limba engleză pentru a asigura cu manuale studenții internaționali, numărul cărora este în continuă creștere.

În anul 2005, când a fost reorganizată Biblioteca Științifică Medicală (ca urmare a comasării Bibliotecii Științifice Republicane Medicale cu Biblioteca USMF “Nicolae Testemițanu”, fondul de carte al Bibliotecii a atins cifra de peste 1 mln. de exemplare. În această situație, a fost necesar de optimizat colecțiile Bibliotecii, proces care s-a realizat prin: verificarea colecțiilor, analiza conținutului, selectarea și casarea publicațiilor dezactualizate, uzate fizic, superflue și a dubletelor nesolicitate. Acest proces a fost dificil, a durat o perioadă îndelungată și a solicitat implicarea tuturor angajaților Bibliotecii Științifice Medicale. Pe parcursul anilor 2006-2014 din colecțiile Bibliotecii au fost excluse peste 358 mii exemplare de publicații.

Componența lingvistică a colecțiilor Bibliotecii în anii 1988-2014

Componența lingvistică a colecțiilor Bibliotecii la etapa actuală este următoarea: circa 230 mii exemplare sunt publicații în limba română, în jur de 70 mii exemplare sunt publicații în limbi moderne, peste 600 mii exemplare sunt publicații în limba rusă.

În perioada anilor 1990-2005, din cauza crizei financiare, bibliotecile din Republica Moldova, inclusiv cele universitare, au traversat o perioadă dificilă, din punct de vedere al dezvoltării colecțiilor. Insuficiența alocațiilor bugetare în măsura necesară nu permitea realizarea unei politici de achiziție adecvată necesităților utilizatorilor. Alocațiile oferite Bibliotecii USMF „Nicolae Testemițanu” pentru procurarea cărților și abonarea edițiilor periodice erau în descreștere de la an la an, fiind în scădere și numărul de exemplare achiziționate. A crescut considerabil prețul la producția editorială. Cartea medicală costa din ce în ce mai scump. Prețul mediu al unei publicații procurate în anul 2004, de exemplu, era de 300 lei 45 bani. Unele ediții în 2 volume, în limba străină, valorau mai mult de 2000 de lei. Biblioteca procura doar cele mai valoroase ediții.

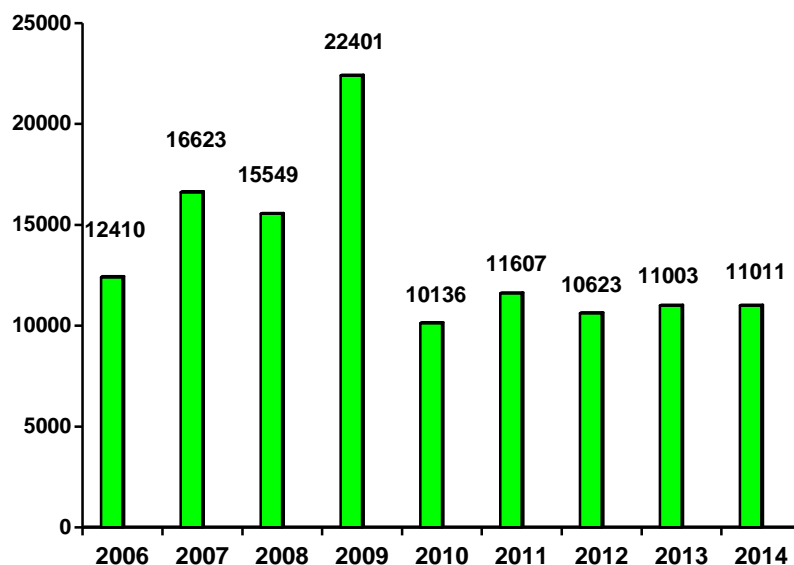
Problema dezvoltării colecțiilor și satisfacerii necesităților informaționale ale utilizatorilor a fost parțial soluționată grație unor proiecte și programe de susținere a bibliotecilor din Republica Moldova. Un rol important în această privință l-a avut cooperarea interbibliotecară în vederea partajării resurselor și anume participarea în Consorțiul eIFL Direct Moldova, scopul căruia a fost asigurarea accesului la resursele informaționale electronice locale și internaționale pentru comunitatea științifică.

La etapa actuală dezvoltarea resurselor informaționale ale Bibliotecii Științifice Medicale se realizează prin: procurarea publicațiilor; recepționarea publicațiilor editate de Centrul Editorial-Poligrafic *Medicina* al USMF “Nicolae Testemițanu”; abonarea edițiilor periodice; schimb de documente între biblioteci; donații de la diferite instituții; donații din partea autorilor; crearea resurselor informaționale proprii; substituirea publicațiilor pierdute de cititori.

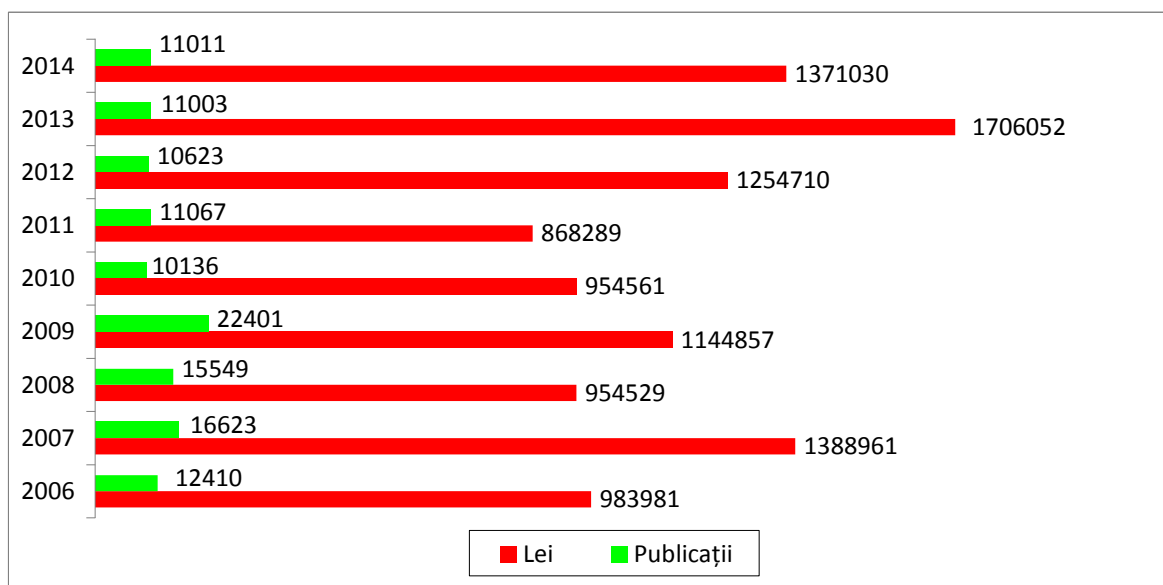
Dezvoltarea colecțiilor Bibliotecii este realizată, în mare parte, prin achiziționarea publicațiilor din bugetul de stat și se realizează prin intermediul furnizorilor specializați, care participă la licitații, mijloacele financiare fiind alocate de către fondatorii Bibliotecii Științifice Medicale: Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu” și Academia de Științe a Moldovei. Agenții economici, furnizori de publicații cu care Biblioteca a colaborat în ultimii ani sunt: Vector SRL, Pro

Noi, Liga presei, Sica, Tipografia centrală, Centrul Educațional, Moldpresa Grup, Deleu-Delev, Editura Lumina, Poșta Moldovei, Pressinform-Curier SRL etc.

Anual Biblioteca achiziționează, în mediu, 13 mii exemplare / 600 titluri noi de carte și abonează peste 100 titluri de ediții periodice medicale. De exemplu, în anul 2014 au fost achiziționate 11011 exemplare de publicații în valoare de 1371030,07 lei.

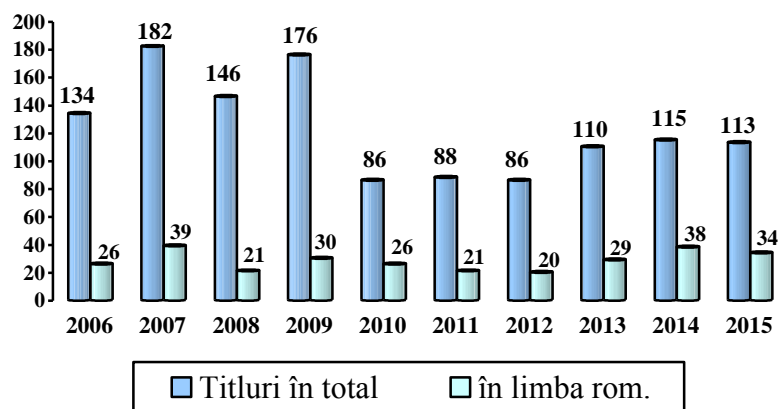
Dinamica intrării publicațiilor în colecțiile Bibliotecii, anii 2006 - 2014

Raportul dintre valoarea în lei și numărul publicațiilor intrate în colecțiile Bibliotecii în perioada anilor 2006 - 2014

Până în anul 2011 Biblioteca Științifică Medicală, fiind instituție beneficiară de depozit legal, în baza Legii cu privire la activitatea editorială, a recepționat, prin intermediul Camerei Naționale a Cărții, câte un exemplar de publicații medicale, editate în Republica Moldova. Exemplarele obligatorii cu titlul de “depozit legal” erau organizate în colecția Depozit Legal și erau puse la dispoziția utilizatorilor doar în sălile de lectură. Pe parcursul anilor 2006-2011, prin depozitul legal, în colecțiile Bibliotecii au intrat 951 publicații. În anul 2011 a fost modificată Legea cu privire la activitatea editorială, fiind anulat articolul cu privire la exemplarul obligatoriu pentru biblioteci. Din anul 2012 Biblioteca Științifică Medicală a luat decizia de a completa, în continuare, colecția respectivă cu publicații editate de cadrele didactice și științifice ale USMF “Nicolae Testemițanu”, redenumind-o în colecția Depozit Universitar. Scopul organizării colecției constă în prezervarea și conservarea patrimoniului național în domeniul medicinei pentru viitoarele generații de medici.

Un segment important în colecțiile Bibliotecii îl constituie publicațiile periodice, care reprezintă un suport informațional important pentru efectuarea studiilor și cercetărilor științifice. Biblioteca Științifică Medicală deține o colecție de peste 1150 titluri de ediții periodice în limbile română, rusă, engleză, franceză, care sunt reflectate în baza de date de înregistrări bibliografice. Anual Biblioteca abonează, în mediu, 100 titluri de reviste științifice. Pentru anul 2015, de exemplu, au fost abonate 115 titluri de reviste în valoare de 208227 lei 37 bani.

Ediții periodice intrate în colecțiile Bibliotecii în anii 2006-2015

O sursă importantă de completare a colecțiilor o reprezintă schimbul de publicații. Acesta se realizează atât cu instituțiile din țară, cât și cu cele de peste hotare, în baza acordurilor de colaborare. Biblioteca Științifică Medicală întreține relații de colaborare cu 8 biblioteci ale universităților din România: Universitatea „Apollonia”, Iași; Universitatea de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu”, Cluj-Napoca; Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore Popa”, Iași; Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați; Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, București; Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș”, Timișoara; Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș; Universitatea de Medicină și Farmacie din Craiova. În perioada anilor 2006-2014 în colecțiile Bibliotecii Științifice Medicale USMF „Nicolae Testemițanu”, datorită schimbului de publicații medicale cu bibliotecile universităților de medicină din România, au intrat 2828 exemplare de publicații (718 titluri).

Pe parcursul întregii sale activități, Biblioteca Științifică Medicală a beneficiat de numeroase donații de cărți de la diferite instituții și autori de publicații. Grație relațiilor de colaborare cu bibliotecile medicale din SUA; Biblioteca Universității de Medicină din Minsk, Belarus; Centrul de Informare al Universității pentru Științe ale Sănătății din Kaunas, Lituania, colecțiile Bibliotecii s-au îmbogățit substanțial. Cea mai mare donație de carte, circa 20 mii exemplare de cărți și ediții periodice, a fost oferită de partenerii din Carolina de Nord, SUA.

În anul 2012 colecțiile Bibliotecii Științifice Medicale au fost completate cu noi publicații științifice și didactice, grație unei donații din partea Fundației "Centrul pentru Politici și Servicii de Sănătate". Donația de carte face parte din proiectul moldo-elvețian "Regionalizarea Serviciilor Pediatriche de Urgență și Terapie Intensivă în Republica Moldova" (REPEMOL). Parteneri în implementarea proiectului au fost: Centrul pentru Politici și Servicii de Sănătate din București, Ministerul Sănătății al Republicii Moldova și Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie "Nicolae Testemițanu". Donația a cuprins publicații medicale în limbile engleză, română și rusă din domeniile pediatriei, medicinei de urgență pediatrică, toxicologiei etc.

Biblioteca Științifică Medicală colaborează cu Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova (AGEPI), organizând, în comun, activități de informare pentru comunitatea medicală. AGEPI, de asemenea, a contribuit la dezvoltarea colecțiilor Bibliotecii, oferind donații de publicații în domeniul dreptului de autor și al proprietății intelectuale.

Biblioteca Științifică Medicală exercită funcția de bibliotecă depozitară regională a Organizației Mondiale a Sănătății, având în structura sa un Centru de Informare și Documentare al OMS - un instrument de diseminare în Republica Moldova a informației referitoare la direcțiile principale de activitate ale OMS. Organizația Mondială a Sănătății contribuie la dezvoltarea colecțiilor Bibliotecii Științifice Medicale, oferind sistematic donații de publicații. Actualmente, colecția Centrului de Informare și Documentare al OMS, integrează 1774 titluri de publicații (cărți, broșuri, ediții periodice,

rapoarte statistice anuale, sinteze). Organizația Mondială a Sănătății pune la dispoziția specialiștilor din domeniul medicinei și farmaceuticii din Republica Moldova resurse informaționale atât în format tradițional, cât și în format electronic.

În Bibliotecă activează Centrul de Informare Europeană, în cadrul căruia este organizată o colecție de publicații pe teme europene elaborate de instituțiile UE, oferite gratuit de Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene.

Conform tradiției, completarea colecțiilor Bibliotecii se realizează în concordanță cu planurile și programele de studiu, cu tematica cercetărilor științifice. Biblioteca colaborează cu toate catedrele universitare, analizând solicitările cadrelor didactice și științifice, pentru a achiziționa cele mai noi ediții în domeniile de interes și a acoperi cu publicații la disciplinele de studiu. În procesul de selecție a publicațiilor pentru achiziție sunt implicați și utilizatorii, care, completând formularul „Propuneri pentru achiziții” pe site-ul Bibliotecii, pot să propună achiziționarea unor publicații pe care ei le consideră utile și necesare.

Evoluția către Societatea Cunoașterii, creșterea volumului de informații, diversificarea suporturilor de fixare a acestora și limitările de buget pentru achiziții au determinat o schimbare esențială în politica de dezvoltare a resurselor informaționale și documentare ale bibliotecilor.

În scopul dezvoltării continue a unor colecții de calitate, pentru a asigura informațional disciplinele de studiu și cercetările științifice realizate în cadrul Universității, Biblioteca pune accent și pe dezvoltarea colecției de documente electronice prin achiziția licențelor pentru accesul online la bazele de date full-text oferite de marile companii furnizoare de informații.

Biblioteca Științifică Medicală pune la dispoziția tuturor categoriilor de utilizatori un spectru larg de resurse informaționale electronice: baze de date, colecții de cărți și reviste electronice, biblioteci virtuale, resurse informaționale axate pe medicina bazată pe dovezi etc. Biblioteca oferă acces la următoarele baze de date de profil medical și farmaceutic: Programul HINARI (Health InternetWork Access to Research Initiative); Programul ARDI (Access to Research for Development and Innovation - Acces la cercetare pentru dezvoltare și inovare); OARE (Online Access to Research in the Environment); STAT!Ref Online Medical Database (The premier healthcare e-source); SpringerLink; BioDigital Human; OncologySTAT; Global Library of Women's Medicine etc.

Din anul 2015 comunitatea medicală universitară are acces la platforma electronică SpringerLink, care cuprinde circa 8 milioane titluri de documente științifice și oferă un indice mediu de impact ISI superior altor baze de date, incluzând reviste full-text, cărți, protocoale clinice, ediții de referință, cărți în serie, articole științifice ce vizează cercetări în domeniile: medicină, sănătate publică, științe biomedicale, psihologie, statistică, mediul înconjurător ș.a.

Resursele informaționale electronice de profil medical și farmaceutic constituie un suport informațional substanțial, apreciat de utilizatori, pentru elaborarea tezelor de doctor, prelegerilor, articolelor științifice etc. În ultimii ani bibliotecile tind să-și creeze propriile colecții de resurse informaționale electronice. Biblioteca Științifică Medicală a creat și dezvoltă sistematic Biblioteca Electronică Didactică, care oferă acces online nelimitat la 230 titluri de publicații full-text ale cadrelor didactice universitare. Toate cărțile sunt plasate pe site-ul bibliotecii cu permisiunea deținătorilor dreptului de autor, pentru utilizarea în scopuri educaționale. În anul 2013 a început constituirea Repozitoriului Instituțional al USMF „Nicolae Testemițanu”, scopul căruia este stocarea, conservarea și valorificarea publicațiilor, editate sub egida USMF “Nicolae Testemițanu”. Crearea acestor produse informaționale va contribui la susținerea informațională și documentară a proceselor de instruire și cercetare din cadrul USMF, extinderea accesului la colecțiile Bibliotecii Științifice Medicale, promovarea lucrărilor cadrelor didactice și a rezultatelor cercetărilor științifice în spațiul virtual global.

În concluzie, putem menționa că, dezvoltând colecții valoroase de resurse infodocumentare de profil medical și farmaceutic, oferind acces rapid și, pe cât e posibil, nelimitat utilizatorilor la informații, Biblioteca Științifică Medicală contribuie la dezvoltarea temeinică și eficientă a învățământului universitar și a cercetărilor științifice medicale din Republica Moldova.

Zilele Universității și Conferința științifică aniversară a cadrelor științifico-didactice, doctoranzilor, masteranzilor, rezidenților și studenților, Secțiunea nr. 13 "Dezvoltarea resurselor informaționale medicale. tendințe, probleme, soluții"

5 octombrie 2015

Colecțiile Bibliotecii în dinamică^c

